Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASKin lausunto valtioneuvoston VNS 4/2024 vp kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta 12.11.2024

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK on työelämän ihmisoikeusjärjestö. Tavoitteemme on työelämän perusoikeuksien toteutuminen ja elämiseen riittävä palkka maailman työtätekeville. SASKin työ perustuu kansainvälisen työjärjestön ILOn määrittelemiin työelämän perusoikeuksiin sekä YK:n ihmisoikeusjulistukseen. Kumppaneitamme ovat kehittyvissä maissa toimivat ammattiliitot, keskusjärjestöt ja työelämän tutkimuslaitokset. Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta saada lausua kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön (Talkyt) selonteossa keskitytään taloussuhteiden ja yksityisen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen, ja ihmisoikeuksien toteutuminen yritysten arvoketjuissa jää hyvin vähälle huomiolle. Myönteistä on, että selonteossa sitoudutaan teollistumisen, kaupan ja investointien tukemiseen kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kauppapoliittisilla toimilla ei kuitenkaan ole kestävään kehitykseen pohjautuvia tavoitteita tai seurantaa. Jos tavoitteena on kaupan ja kehityksen tiivistäminen, täytyy varmistaa, ettei kehitysyhteistyörahoitus tarkoita OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) säädösten vastaisesti sidottua tukea.

Selonteko on vahvasti kauppapoliittinen, eikä sen perusteella Suomen kehityspolitiikan päämääränä ole enää köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Vaikka Talkyt–selonteon kerrotaan täydentävän ulko- ja turvallisuuspoliittista (UTP) selontekoa, jossa ihmisoikeusperustaisuus sekä köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen on huomioitu, pitäisi nämä asiat mainita myös Talkyt–selonteossa.

Ihmisarvoinen työ takaisin tavoitelistalle

Edellisessä kehityspoliittisessa selonteossa Suomen kehityspolitiikan yhtenä painopisteenä oli *ihmisarvoinen työ*. Uudessa selonteossa se loistaa poissaolollaan. Tämä herättää kysymyksen, onko Suomi sitoutunut inhimillisten työolojen ja riittävän toimeentulon takaamiseen yritysten arvoketjuissa kehittyvissä maissa. On hyvä, että ihmisarvoiset työpaikat on huomioitu selonteossa naisten ja tyttöjen oikeuksien osalta. Tämä ei kuitenkaan ole riittävää, vaan työelämän oikeuksien toteutuminen pitäisi olla tavoitteena kaikkien työtätekevien osalta. Myös Kansainvälinen työjärjestö ILO jää selonteossa paitsioon. ILO mainitaan vain siinä yhteydessä, kun sanotaan tasa-arvon olevan hyväksi yritysten menestykselle ja brändille. Koska taloussuhteet ja kauppapoliittiset tavoitteet ovat selonteossa niin dominoivia, olisi entistä tärkeämpää, että

niiden rinnalla **ihmisarvoiseen työhön ja ILOn määrittelemiin työelämän perusoikeuksiin sitoudutaan yksiselitteisesti.**

Joitakin kestävän kehityksen tavoitteita on hankala yhdistää viennin edistämiseen. Kestävän kehityksen tavoitteen numero 8, ”ihmisarvoista työtä ja talouskasvua” osalta kaupan ja kehityksen yhteys on kuitenkin ilmeinen. Molempien saavuttamista tukee se, että huolehditaan Kansainvälisen työjärjestön ILOn määrittelemien työelämän perusoikeuksien toteutumisesta kehittyvissä maissa. Tavoitteeseen ei päästä, jos huomiota kiinnitetään vain talouskasvuun eikä työpaikkojen määrän lisäksi tavoitella myös laadukkaita, ihmisarvoisia työpaikkoja.

Vakaa toimintaympäristö on myös suomalaisten yritysten etu

Parempi työelämä ja riittävä toimeentulo vahvistavat kehittyvien maiden ihmisten hyvinvointia ja taloutta. Sitä kautta ne edistävät myös yhteiskunnallista vakautta. Kun toimintaympäristö on vakaa, menestymisen edellytykset ovat paremmat myös kauppaa käyville suomalaisille yrityksille. Parhaimmillaan molempien maiden talous kasvaa.

Työelämän perusoikeuksien edistäminen maailmalla hyödyttää myös suomalaisia työntekijöitä. Suomessa on ainakin toistaiseksi suhteellisen korkeatasoinen työelämän oikeuksia suojaava sääntely. Kun työntekijän perusoikeuksia edistetään ja ne paranevat myös globaalissa etelässä, jossa meidänkin kulutustuotteitamme valmistetaan, suomalaisen työn kilpailukyky paranee. Silloin kilpailevan maan epäeettinen toimija ei voi päihittää suomalaista työntekijää polkemalla ihmisoikeuksia.

Yritysten välinen kilpailu on reilumpaa, jos työelämän perusoikeuksia noudatetaan kaikkialla. Moni suomalaisyritys ottaa ihmisoikeudet huomioon – mutta eivät kaikki. Piittaamattomuus ei saa olla kilpailuetu. Kaikkien yritysten tulee noudattaa samoja sääntöjä ja olla näin samalla viivalla.

Tarvitaan viittaukset kansainvälisiin lakeihin ja periaatteisiin

SASKin tänä vuonna teettämien yritysvastuuselvitysten perusteella suomalaisilla yrityksillä on vielä paljon tehtävää tuotantoketjujensa ihmisoikeusriskien tunnistamisessa ja niihin puuttumisessa.

EU:n yritysvastuudirektiivi velvoittaa vain suuret yritykset kunnioittamaan ihmisoikeuksia toimintaketjussaan. Sen vuoksi nyt käsiteltävässä selonteossa on syytä linjata velvoitteesta kaikkien yritysten osalta, erityisesti jos ne saavat valtion tukea toimiinsa globaalissa etelässä.

Selonteossa on selkeästi viitattava sekä EU-lainsäädäntöön että YK:n yrityksiä koskeviin ihmisoikeusperiaatteisiin. Nyt näitä ei mainita selonteossa lainkaan. Näiden jättäminen

pois puhuttaessa kauppapolitiikasta ja talouskasvusta ei osoita vahvaa sitoutumista kansainväliseen lainsäädäntöön tai sopimuksiin.

Enemmistö suomalaisista haluaa, että työelämän ihmisoikeuksia kehittyvissä maissa tuetaan. Keväällä 2023 toteutetun kansalaiskyselyn tulokset tukevat työelämän ihmisoikeuksien parantamiseksi kehittyvissä maissa tehtävää työtä.

Suositukset

1. Ihmisarvoiseen työhön ja ILOn työelämän perusoikeuksiin sitouduttava yksiselitteisesti ja tämä kirjattava selontekoon
2. Selonteossa selkeästi viitattava EU:n yritysvastuulakiin ja YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskeviin periaatteisiin (UNGP)

Toivomme, että valiokunta huomioi SASKin näkemykset lausunnossaan.

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASKin puolesta lisätietoja antaa:

Toiminnanjohtaja Juska Kivioja juska.kivioja@sask.fi 050 581 4372
Kotimaan toiminnan päällikkö Ellinoora Vesala ellinoora.vesala@sask.fi 050 461 9307